

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

KESKI-SUOMEN LIITTO

Etätyöpajasarja kuntien ilmastotyöstä

Tietoa ja tukea Keski-Suomen kuntien ilmastotyöhön
keskiviikkoisin klo 13–15.30

8.3.2023 Päästöseuranta- ja skenaariotyökalut

15.3.2023 Kunnan ilmastotyö - teot ja suunnitelma

29.3.2023 Vähähiiliset hankinnat

5.4.2023 Ilmastoviestintä

Lisätietoa ja ilmoittautumiset: <https://hiilineutraali.keskisuomi.fi/>

Työpajasarja on osa Tukea
Keski-Suomen kuntien
ilmastotyöhön -hanketta

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

KESKI-SUOMEN LIITTO

Kunnan ilmastotyö – teot ja suunnitelma

Etätyöpaja keskiviikkona 15.3.2022 klo 13–15.30

Tässä webinaarissa puhutaan kunnan ilmastotyöstä – konkreettisista ilmastoteoista, tavoista tehdä ilmastotyötä ja ilmastosuunnitelmista. Alustusten jälkeen pääset ohjatusti tunnistamaan kuntasi nykyisiä ilmastotekoja ja priorisoimaan tulevaisuuden ilmastotekoja. Aikaa jää myös kokemusten vaihdolle ja yhteiselle pohdinnalle.

Lisätiedot ja ilmoittautumiset: <https://hiilineutraali.keskisuomi.fi/>

Työpajasarja on osa Tukea Keski-Suomen kuntien ilmastotyöhön -hanketta

Työpajan ohjelma

- Kunnan ilmastotyö ja -teot
- Tehtävä 1. Tunnistetaan kunnan ilmastotekoja
- Tehtävä 2. Priorisoidaan tulevia ilmastotekoja
- Lyhyt tauko n. klo 14
- Ilmastotyön suunnittelu ja toteutus
- Tehtävä 3. Oman kunnan ilmastotyö
- Tehtävä 4. Tunnistetaan oman kunnan ilmastotyön rakennuspalikoita
- Lopetus klo 15.30 mennessä

Paras hyöty
työpajasta
kolmen koon
ohjeella:

Keskity

Kokeile

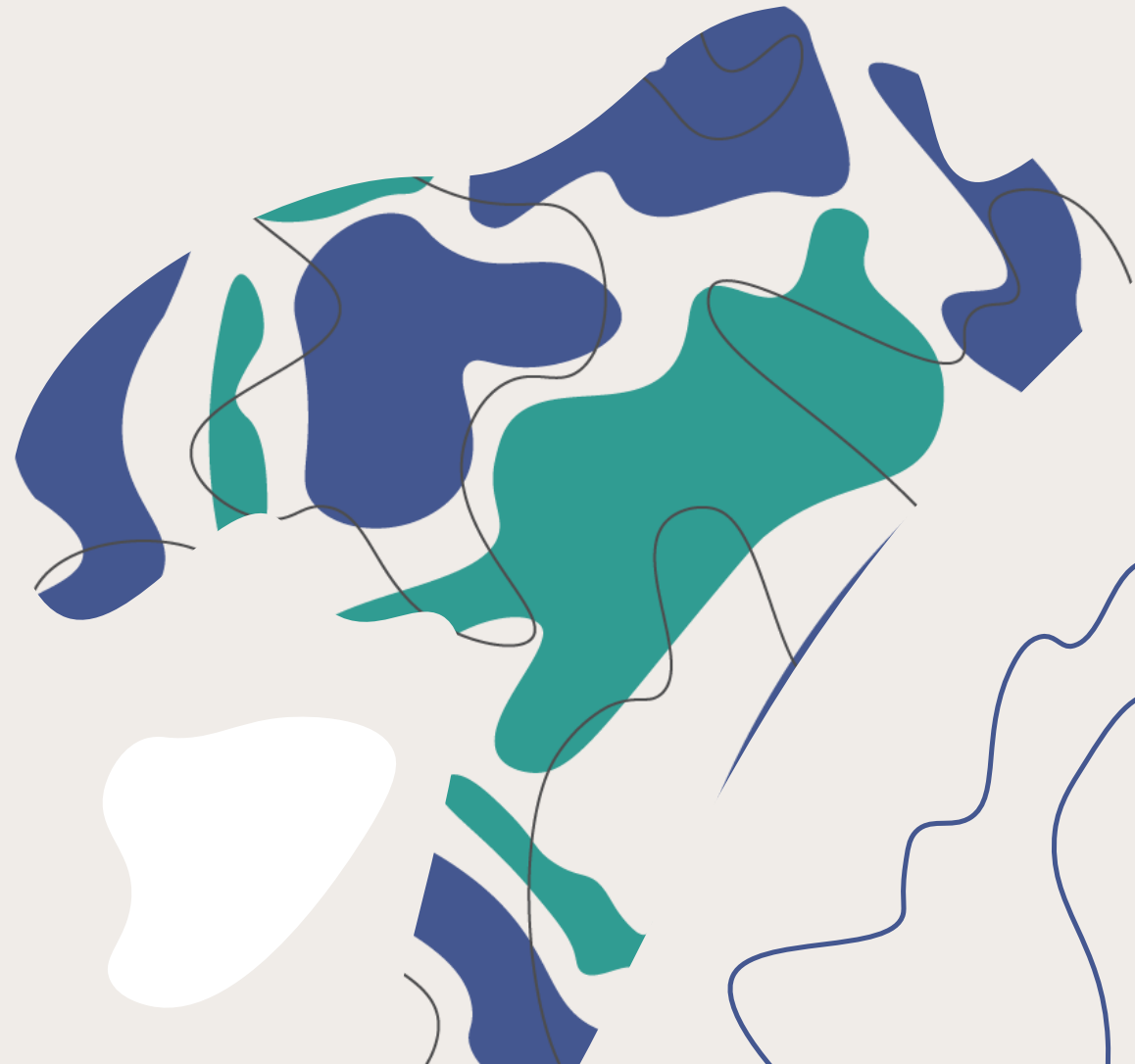
Kysy

KESKI-SUOMEN LIITTO

Kunnan ilmastotyö ja ilmastoteot

Mitä on kunnan ilmastotyö ja ilmastoteot?

Mitä on kunnan ilmastotyö?

Mitä ovat kunnan ilmastoteot?

Mitä on kunnan ilmastotyö ja ilmastoteot?

Ilmastotyö

- Kokonaisuus
  - Konkreettiset ilmastoteot
  - Strateginen ilmastotyö ja kokonaisuuden koordinointi
  - Ilmastotyön tavat ja mallit
  - Yhteistyö yritysten, järjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa
- Ei mitään erillistä - Kunnan perustyötä, jossa huomioidaan muiden asioiden ohella ilmastovaikutukset ja vähennetään niitä
- Koko kunnan asia
- Jokaisessa kunnassa erilaista, koska kunnat ovat erilaisia
  - Eri kokoisia
  - Erilainen yhdyskunta- ja elinkeinorakenne
  - Erilainen kuntaorganisaation rakenne tytäryhtiöineen ja osakkuuksineen
  - Erilaiset kumppanuudet
  - Poliittinen tahtotila

Ilmastoteot

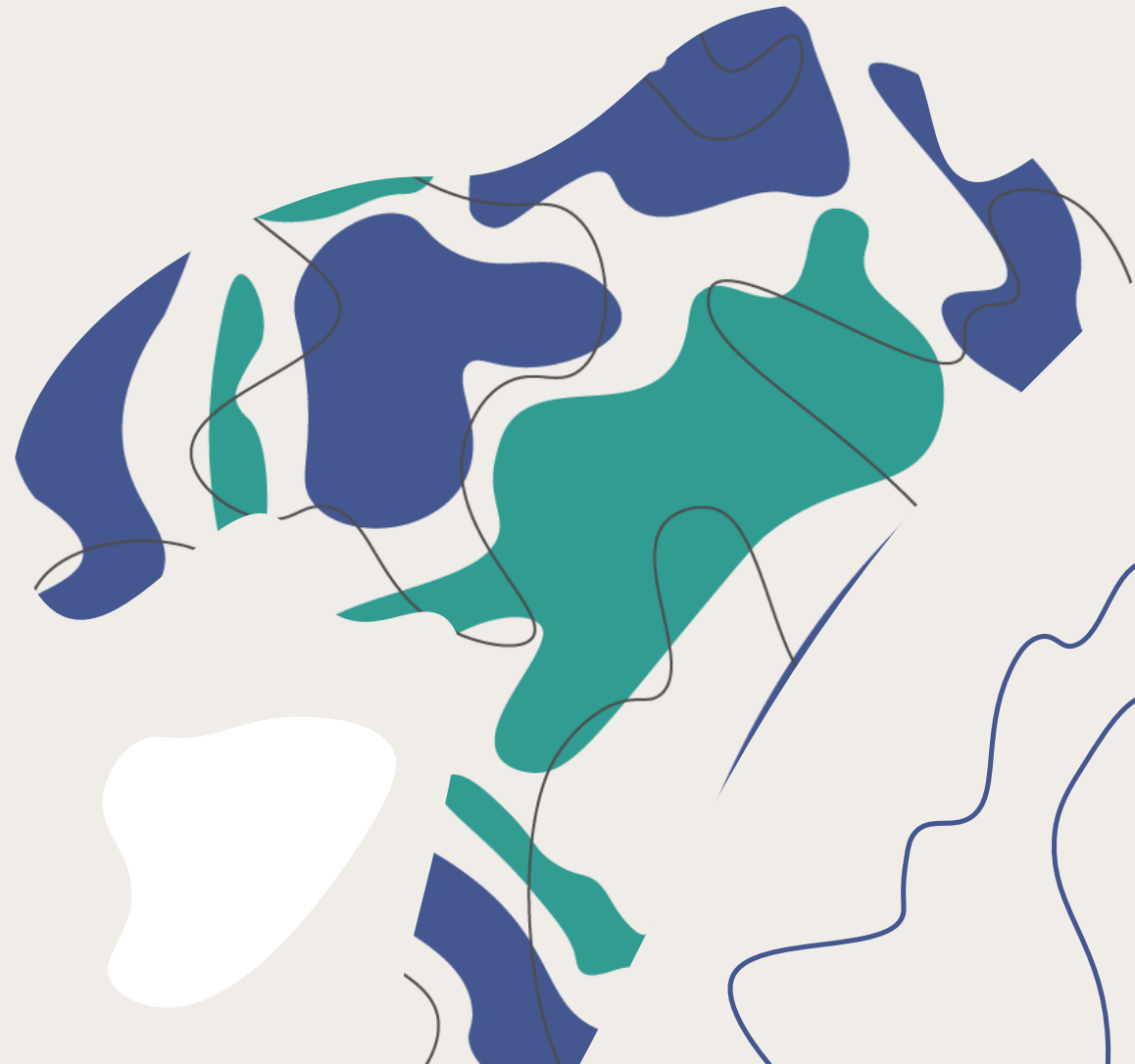
- Yksittäisiä konkreettisia tekoja
- Ei mitään erillistä - Kunnan perustyötä, jossa huomioidaan muiden asioiden ohella ilmastovaikutukset ja vähennetään niitä
- Kunkin toimialan asia
- Jokaisessa kunnassa erilaista, koska kunnat ovat erilaisia
  - Eri kokoisia
  - Erilainen yhdyskunta- ja elinkeinorakenne
  - Erilainen kuntaorganisaation rakenne tytäryhtiöineen ja osakkuuksineen
  - Erilaiset kumppanuudet
  - Poliittinen tahtotila

Kuntaorganisaation aiheuttamat päästöt ovat n. 10 % kunnan alueen päästöistä kaikkiaan

Kunnan ilmastoteot

Mitä ovat ilmastoteot?

Lyhyempi
suihku

Kasvisruoka

Energia-
tehokkaampi
laite

Vuokraaminen
ostamisen
sijaan

Pyöräily

Pienempi
asunto

Konkreettisia toimia, jotka vähentävät kasvihuonekaasupäästöjä nyt tai tulevaisuudessa

- Verrattuna vanhaan toimintatapaan
- Verrattuna aiempaan laitteeseen
- Tms.

Tehtävä 1. Oman kunnan ilmastoteot (1/2)

- Mieti kuntasi toimintaa. Mitä ilmastotekoja eri sektoreilla on tehty ja suunniteltu?

	Tehtyjä ilmastotekoja	Suunniteltuja ilmastotekoja
Energia (mm. kaukolämpö, rakennusten erillislämmitys, kuluttajien sähkönkäyttö)		
Liikenne ja liikkuminen		
Rakentaminen ja työkoneet		
Palvelut (mm. koulutus, kasvatus, hyvinvointi)		

Tehtävä 1. Oman kunnan ilmastoteot (2/2)

- Mieti kuntasi toimintaa. Mitä ilmastotekoja eri sektoreilla on tehty ja suunniteltu?

	Tehtyjä ilmastotekoja	Suunniteltuja ilmastotekoja
Kaavoitus ja maankäyttö		
Hankinnat		
Jätehuolto		
Omistajaohjaus/tytäryhtiöt		
Elinkeinot ja yritysysteistyö		

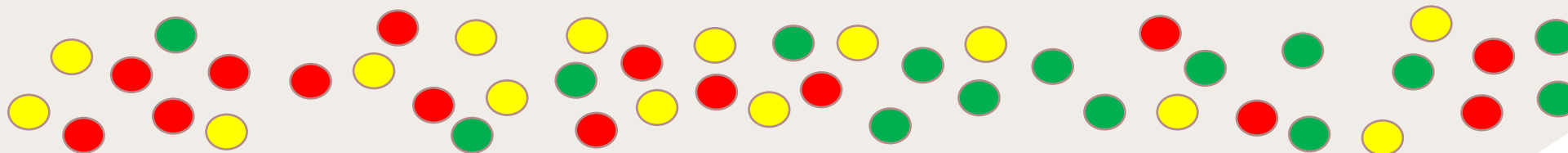

Tehtävä 2. Ilmastotokeojen priorisointi 1/3

- Mieti kuntasi toimintaa. Mitä ilmastotokeja eri sektoreilla pitäisi vielä tehdä? Tunnista tekoja ja arvioi niitä liikennevaloasteikolla.

- Kallis, työläs, vaikea
- Siltä väliltä
- Helppo, halpa

Toimenpide	Hinta	Päätöksenteon tarve	Tekninen helppous	Vaikutuksia ihmisiin tai ympäristöön	Nopeus
Toimenpide 1					
Toimenpide 2					
Toimenpide 3					
Toimenpide 4					
Toimenpide 5					

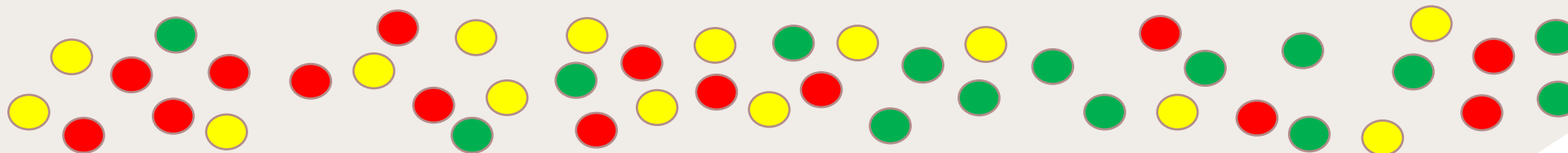

Tehtävä 2. Ilmastotokeojen priorisointi 2/3

- Mieti kuntasi toimintaa. Mitä ilmastotokeja eri sektoreilla pitäisi vielä tehdä? Tunnista tekoja ja arvioi niitä liikennevaloasteikolla.

- Kallis, työläs, vaikea
- Siltä väliltä
- Helppo, halpa

Toimenpide	Hinta	Päätöksenteon tarve	Tekninen helppous	Vaikutuksia ihmisiin tai ympäristöön	Nopeus
Toimenpide 6					
Toimenpide 7					
Toimenpide 8					
Toimenpide 9					
Toimenpide 10					

Tehtävä 2. Ilmastotokeojen priorisointi 3/3

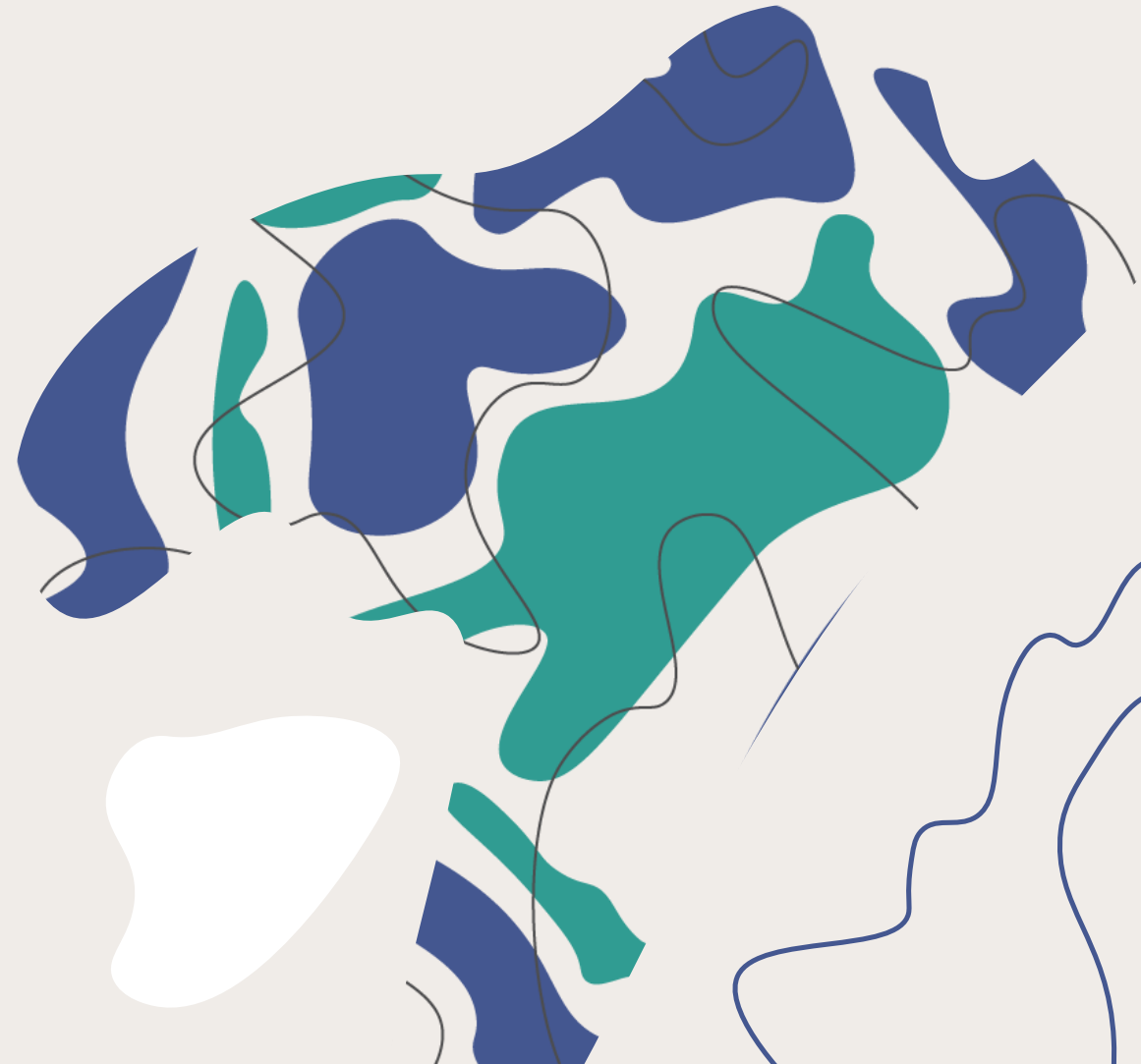
- Katso ilmastotokeojen arviointia edellisillä dioilla. Laske kunkin toimenpiteen eri väriset liikennevalot ja merkitse kunkin toimenpiteen yleisin liikennevalon väri.
- Mitkä teoista vaikuttavat realistisimmilta toteuttaa?
- Mikä arvioinnissa oli helppoa?
- Mikä arvioinnissa oli vaikeaa?

Toimenpide				Päästövähennyksen suuruus
Toimenpide 1				
Toimenpide 2				
Toimenpide 3				
Toimenpide 4				
Toimenpide 5				
Toimenpide 6				
Toimenpide 7				
Toimenpide 8				
Toimenpide 9				
Toimenpide 10				

KESKI-SUOMEN LIITTO

Ilmastotyö

Ilmastotyö

- Konkreettiset ilmastoteot
- Strateginen ilmastotyö ja kokonaisuuden koordinointi
- Ilmastotyön tavat ja mallit
- Yhteistyö sidosryhmien kanssa
  - Yritykset
  - Järjestöt
  - Muut yhteisöt

Miten kunnan ilmastotyötä voidaan tehdä?

- Mia Rahinantin opinnäytetyössä vuodelta 2022 tutkittiin eri tapoja tehdä kunnan ilmastotyötä.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202204286302>
- Tutkitut vaihtoehdot:
  1. Nollavaihtoehto on tilanne, jossa ei tehdä mitään. Pyritään jatkamaan samalla mallilla kuin tähän saakka.
  2. Liitytään HINKU-verkostoon
  3. Tavoitellaan FISU-verkostoon liittymistä (ei oteta tällä hetkellä uusia jäseniä)
  4. Laaditaan oma ilmastotoimenpidesuunnitelma
- Paras vaihtoehto olisi HINKU-verkostoon liittyminen
  - Liittyminen on helppoa
  - Kriteereihin on helppo päästä, kun kunta kuuluu jo KETS:iin

Verkostot

HINKU

- Hiilineutraalit kunnat – kansallinen verkosto
- Tavoitteena -80 % KHK-päästövähennys 2030 mennessä
- Keski-Suomessa 2 kuntaa (Viitasaari, Äänekoski)
- Koko Suomessa kuntia 93

FISU

- Resurssiviisaat kunnat – kansallinen verkosto
- Tavoitteena hiilineutraalisuus, jätteettömyys ja globaalisti kestävä kulutus vuoteen 2050 mennessä
- Keski-Suomessa 1 kunta (Jyväskylä)
- Koko Suomessa kuntia 11

COM

- Covenant of Mayors, (Kaupungin-johtajien ilmastoverkosto) – EU:n laajuinen verkosto
- Kansallinen tavoite ja EU tavoite (vähentää KHK-päästöjä 55 % 2030 mennessä ja saavuttaa ilmastoneutraalius 2050 mennessä)
- Keski-Suomessa 1 kunta (Jyväskylä)
- Koko Suomessa kuntia ainakin 13

KETS

- Kuntien energiatehokkuus-sopimus – kansallinen sopimus, joka toteuttaa EU velvoitetta
- Tavoitteena energiansäästö 7,5 % liittyjän energiankulutuksesta 2025 mennessä
- Keski-Suomessa 9 kuntaa (Jämsä, Jyväskylä, Keuruu, Konnevesi, Laukaa, Muurame, Multia, Saarijärvi, Äänekoski)
- Koko Suomessa kuntia 126

HINKU-verkoston vaikuttavuus

- Kohti hiilineutraalia kuntaa: ilmastoverkoston vaikutus kunnan ilmastotyöhön ja päästöihin
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/315400/SYKEra_20_2020_Hinku.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Hinkuun liittyminen edistää kunnan ilmastotyötä päästöjä laskevasti. Hinkuun liittymisen yhteys kunnan Hinku-laskentasääntöjen mukaisiin (pois lukien tuulivoimakompensaatio) kasvihuonekaasupäästöihin on -3,1 %.
- Verkostolta on saatu
  - motivaatiota, inspiraatiota ja vertaistukea
  - viestintäapua
  - asiantuntijatukea
- Johdon sitoutuminen tärkeää (liittyminen valtuuston päätöksellä)

Ilmastotyön johtaminen (1/2)

- Ilmastojohtamisen reseptikirja: https://www.motiva.fi/files/16871/Motiva_Kuntien_ilmastojohtamisen_reseptikirja.pdf

Reseptit

1. Sitoutunut ilmastojohtajuus

– eli mikä on kunnan johdon rooli ja esimerkillä johtamisen merkitys ilmastotyössä

2. Roolit ja vastuut

– eli miten johtamisjärjestelmässä määritellään ilmastotavoitteiden edistämisen työnjako ja päätöspolut

3. Yhteisöistä voimaa ilmastojohtamiseen

– eli miten kunta saa sidosryhmät mukaan toteuttamaan ilmastotoimia

4. Tavoitteista tuloksiin

– eli miten ilmastotavoitteita johdetaan kuntastrategiasta lähtien

Näin teet sen – Askeleet kohti päämäärää

1.1 Jokainen voi olla ilmastojohtaja

Aloita tunnistamalla ilmastojohtajuus itsessäsi ja muissa. Kun kunnan ilmastotavoitteet on asetettu, olette valmiita käynnistämään ilmastojohtamisen jatkuvan parantamisen – esimerkiksi tämä Reseptikirja apunanne.

1.2 Kunnan johto ilmastotoimijana

Varmista, että kunnan johto sisäistää ilmastotavoitteet ja sitoutuu niihin, ja myös näyttää sen. Jos edustat itse kunnan johtoa, ota omistajuutta ilmastotyöstä ja viesti aktiivisesti ja innostavasti.

2.1 Määritä roolit ja vastuut

Tunnista, ketkä ovat oikeat ihmiset kehittämään kunnan ilmastotyötä sekä päättämään ja välittämään tietoa ilmastotoimien kokonaisuudesta, ja organisoi sopivasti.

2.2 Kuvaa ilmastotyön käsittely- ja päätöspolut

Miltä näyttää ilmastotyön toimenpideohjelmien kokonaisuus ja niihin liittyvät vastuut ja päätöspolut? Varmista, että ryhmien roolit ja päätöspolut tunnetaan ja ymmärretään koko organisaatiossa.

2.3 Tieto kulkemaan

Varmista, että tieto kulkee eri ryhmien ja toimielinten välillä. Ota avuksi sopivia vuorovaikutteisia menetelmiä.

2.4 Ota päättäjät mukaan ilmastotyöhön

Varmista, että kuntapäättäjät ovat mukana kunnan ilmastotyössä, ja tuo ilmastovaikutusten arviointi osaksi kunnan päätöksentekoa.

Ilmastojohtaminen (2/2)

3.1 Kuntaorganisaatio johtamaan esimerkillä

Mahdollista kunnan työntekijöille vähähiiliset valinnat arjessa. Vauhdita kunnan oman toiminnan hiilijalanjälkeä pienentäviä toimenpiteitä.

3.2 Kutsu koko kuntayhteisö ilmastotoimiin

Pidä koko kunta ajan tasalla ilmastotoimista ja kannusta toimimaan innostavalla viestinnällä. Kutsu kuntalaiset, yritykset ja muut kunnassa toimivat organisaatiot mukaan ilmastotavoitteiden asettamiseen ja toteuttamiseen.

3.3 Kumppanuudet sitoutumisen ja tavoitteiden tukena

Hyödynnä kuntien ilmastoverkostoja sekä solmi ja ylläpidä kumppanuuksia tavoitteiden toteuttamiseksi.

4.1 Sitoudu ilmastotoimiin strategiassa

Ilmastotyöstä osa kunnan ydintoimintaa ja vetovoiman kasvattamista asettamalla ilmastotavoitteet osaksi kuntastrategiaa.

4.2 Ilmastotyön tulostavoitteet toimialoilla

Jaa yhteinen ilmastotavoite kaikkien vastuulle lyhyemmän aikavälin tavoitteiksi.

4.3 Ilmastotekoja tukeva vuosi- ja talous-suunnittelu

Tuo ilmastotoimet osaksi budjetointia ja hallintokuntien vuosisuunnittelua. Ota kunnan vuosikello ilmastotyön poikkihallinnollisen johtamisen perustaksi rytmittämään ilmastotoimien seuranta- ja arviointia ja suunnittelua.

4.4 Seurantatiedolla ilmastotekoihin vaikuttavuutta

Suunnittele ilmastotavoitteiden toteutumisen mittaaminen ja seuranta. Varmista, että seurannan pohjalta ilmastotoimia kehitetään ja suunnataan uudelleen tarvittaessa.

4.5 Johda ilmastotavoitteita edistäviä hankintoja

Tuo ilmastotavoitteet osaksi hankintojen johtamista.

4.6 Konserniohjaukseen ilmastojohtamista

Varmista, että tytäryhteisöitä johdetaan samojen strategisten ilmastotavoitteiden kautta kuin muutakin kuntakonsernia.

Kestävän kehityksen johtamisen malleja

- Kestävän kehityksen johtaminen ja toimeenpano paikallistasolla:
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162240/VNTEAS_2020_30.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Selvityksessä on tunnistettu kolme mallia kuntien kestävän kehityksen johtamiseen
- Usein kunnassa on piirteitä kaikista malleista, mutta mallit auttavat hahmottamaan toivottua kehittämistapaa

Kuntien ilmastosuunnitelmat – ilmastolain (423/2022) 14 a §

- Ilmastosuunnitelma on laadittava tai päivitettävä vähintään kerran valtuustokaudessa
- Suunnitelmassa on oltava:
  1. tavoite kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämisestä kunnassa;
  2. toimet, joilla kasvihuonekaasujen päästöjä vähennetään kunnassa;
  3. tiedot kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä kunnassa;
  4. tiedot suunnitelman toteutumisen seurannasta;
  5. muut kuin 1—4 kohdassa tarkoitetut tarpeelliseksi katsotut seikat.
- Suunnitelman hyväksyy valtuusto
- Kunnan on seurattava suunnitelman toteutumista. Suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (410/2015) 37 §:ssä tarkoitetussa kuntastrategiassa sekä 115 §:ssä tarkoitetussa toimintakertomuksessa.
- Kunta voi laatia tässä pykälässä tarkoitetun suunnitelman myös yhdessä alueen muiden kuntien kanssa. Yhteisessä suunnitelmassa on oltava kuntakohtaiset tavoitteet ja toimet. Yhteinen suunnitelma hyväksytään kunkin kunnan valtuustossa.

Ilmastosuunnitelmien suunnitelmia

Mitä ajatuksia
kunnassanne on tällä
hetkellä
ilmastosuunnitelmasta?

Ilmastotyön erilaisia polkuja

- Ilmastojohtamisen koulutus:

https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/ILMAVA_Ilmastojohtamisen%20organisointimallit_0.pdf

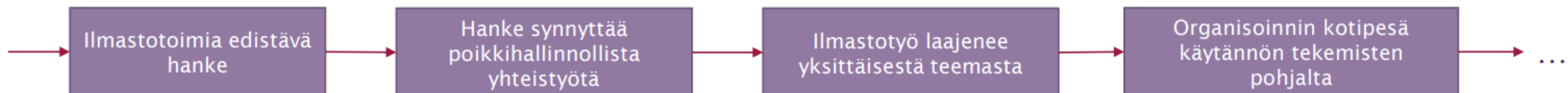
Kunta A

Kunta B

Kunta C

Oman kunnan ilmastotyö

Millä sanalla kuvailisit
kuntasi ilmastotyötä tällä
hetkellä?

Tehtävä 3. Oman kunnan ilmastotyö

	Nykytila	Toivottava kehitys
Mikä motivoi tekemään ilmastotekoja?		
Mikä motivoi ilmastotyön kehittämistä eteenpäin?		
Kuka johtaa ilmastotyötä?		
Miten ilmastotyötä seurataan?		
Ketkä ilmastotyötä suunnittelevat?		
Ketkä ilmastotekoja suunnittelevat?		
Ketkä ilmastotyötä toteuttavat?		
Ketkä ilmastotekoja toteuttavat?		
Ketkä ilmastotyöstä viestivät?		
Onko asetettu ilmastotavoitteita?		
Mikä on luottamushenkilöiden asenne ilmastotyötä kohtaan?		
Mikä on työntekijöiden asenne ilmastotyötä kohtaan?		

Tehtävä 4. Tunnistetaan oman kunnan ilmastotyön rakennuspalikoita 1/2

1. Kirjoita palikoihin oman kunnan tilannetta
2. Siirrä palikat oikeisiin kohtiin janalle

Tieto päästöjen kehityksestä

Tavoite
Mittarit

Tiedonkulku organisaation sisällä

Yhteistyö sidosryhmien kanssa

Viranhaltijoiden ja poliittisen johdon yhteistyö

Poikki-hallinnollinen yhteistyö

Päätösten ilmasto-vaikutustenarviointi

Kuntastrategia

Raportointitapa

Toiminta-suunnitelma ja budjetti

Omistajaohjaus

Työnjako

Toimenpiteiden tunnistaminen

Ulkoinen viestintä

Vastuunjako
Verkostot

Ilmasto-suunnitelma

Tehtävä 4. Tunnistetaan oman kunnan ilmastotyön rakennuspalikoita 2/2

- Kopioi edellisen diaan kehittämiskohteista kolme, joita pidät tärkeimpinä & mahdollisina edistää.

Työpajan arviointi

Miten hyödyllisiksi koit
työpajan tehtävät?